

Protestanttiset kirkot

Yksi kristinuskon kolmesta päähaarasta on Protestantismi eli Protestanttisuus. Se syntyi 1500-luvun alussa uskonpuhdistuksen eli reformaation vaikutuksesta erkaantumalla katolisesta kirkosta omaksikirkoksi. 1500-luvun alku- ja keskivaiheilla Ranskassa toimineiden uskonpuhdistajien lisäksi yksi merkittävimmistä protestantismin syntyyn vaikuttaneista henkilöistä oli Martti Luther, Saksalainenaugustinolaismunkki. Erityisesti Luther kritisoi katolisen kirkon hengellistä ja rakenteellista korruptiota sekä uskonopin ja hurskauselämän moniakohtia.

Alunperin protestantismi oli lähinnä Lutherin ja hänen työtovereittensa ympärille syntynyt kansanliike, jonka tarkoituksensa ei ollut synnyttää ihan uutta kirkkoa, vaan lähinnä uudistaa katolisen kirkon käytäntöjä, jotka reformaattorit ymmärsivät raamatunvastaisiksi. Protestiliike saikin tukea kansalta ja paikallisten ruhtinaskuntien johtajilta. Katolisen kirkon hierarkia ei sen sijaan tunnustanut uudistustarpeita vaan päätti erottaareformaattorit kirkon yhteydestä. Luterilainen ja reformoitu kirkko syntyivät tämän seurauksesta. Erityisesti Saksassa luterilaista ja reformoitua kirkkoa kutsutaan toisinaan myös evankelisiksi kirkoiksi.

Keskeisin sisältö uskonpuhdistuksessa tiivistyy kahteen pääperiaatteeseen, jotka ovat Raamattuperiaate ja uskonperiaate. Uskonpuhdistuksen muotoperiaatteen eli Raamattuperiaatteen mukaan ”Raamattu on kristityn uskon ja elämän ylin ohje”. Uskonpuhdistuksen sisältöperiaatteen eli Uskonperiaatteen mukaan ”Ihminen pelastuu yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen tähden”.

Kuvassa Martti Luther

Kuvassa Lutherin vaakuna

Kuvassa protestanttinen kirkko, joka sijaitsee Heidelbergissä, Saksassa

Kalvinismin ja luterilaisuuden erot

Manner-Euroopassa protestantismi jakautui kalvinistiseen eli reformoituun ryhmään ja luterilaiseen ryhmään. Kalvinistisen ryhmän kannattajat tunnetaan nykyisin reformoituna (tai kalvinistisena) kirkkona. Kalvinistisen ryhmän johtohenkilöitä olivat Ulrich Zwingli ja Jean Calvin. Ranskan protestantit eli hugenotit, kuuluivat kalvinistiseen eli reformoituun ryhmään.

Reformoitu kirkko vaati luterilaista suuntausta jyrkempää uskonopin ja uskonnollisten muotojen karsimista. Kun luterilaisten mukaan voitiin säilyttää se, mikä ei ollut suoranaisesti Raamatun vastaista, reformoidun periaatteen mukaan piti hylätä se, mistä ei ollut nimenomaista Raamatun vahvistusta. Niistä kirkkorakennuksista, jotka oli reformoitu poistettiin

yleisesti kuvat ja alttarit. Kriittisesti suhtauduttiin myös piispan virkaan ja Reformoidun kirkon presbyterinen siipi hylkäsikin piispan viran kokonaan. Luterilaisten ja reformoitujen välille syntyi myös kiista sakramenttikäsityksestä. Luterilaisten mukaan Kristuksen ruumis ja veri on ehtoollisessa todella, mutta salatusti läsnä, kun taas reformoitujen mukaan ehtoollisessa on Kristuksen ruumis läsnä vain symbolisesti tai hengellisesti.

Armo-opistakin syntyi erimielisyyttä. Calvin päätyi niinsanottuunkaksinkertaiseen predestinaatio-oppiin, jonka mukaan tietyt ihmiset on Jumalan kaikkietävän viisauden nojalla ennalta määrätty pelastukseen ja toiset kadotukseen. Luther sen sijaan omaksui reformoidun ja katolisen näkemyksen välimuodon, jonka mukaan ihminen on ennalta määrätty pelastukseen, mutta ei kadotukseen. Myöhemmin 1500-luvulla Reformoidussa kirkossa syntyi hollantilaisen rovasti Jacob Arminuksen vaikutuksesta siipi, joka hylkäsi predestinaation vedoten Jumalan universaaliin tahtoon pelastaa kaikki ihmiset ja opetti ihmisen vapaan tahdon valintaa pelastuksen suhteen evankeliumia kuultaessa.

Muita suuntauksia

Reformaation yhteydessä syntyi myös pieniä ääriliikkeitä, jotka katkaisivat lähes kaikki siteet katolisen kirkon tapoihin ja perinteisiin. Tällaisia olivat esimerkiksi Anabaptistit. Protestanttiset kirkot ovat myöhemmin jakautuneet lukuisiin uusiin kirkkokuntiin. Anglikaanikirkosta irtautuiesimerkiksi 1600-luvulla baptismi ja 1700-luvulla metodismi. Muut

protestanttiset kirkot ovat taustaltaan enimmäkseen reformoidun kirkon perillisiä ja edustavat yleensä reformaation jyrkempää siipeä, painottaen voimakkaasti joko kalvinistista tai arminolaista näkemystä armo-opista. Uusimpia suuria protestanttisia kirkkokuntia ovat esimerkiksi helluntaiherätys, joka syntyi Yhdysvalloissa baptismin ja metodismin pohjalta 1900-luvun alussa.

Eri protestanttisilla suuntauksilla on suurin piirtein seuraavat määrät kannattajia:

- Reformoituja 75 miljoonaa
- Anglikaaneja 77 miljoonaa
- Baptisteja 110 miljoonaa
- Luterilaisia 72 miljoonaa
- Metodisteja 70 miljoonaa
- Adventisteja 18 miljoonaa

Protestantismin kannattajia on huomattavasti vähemmän kuin Katolilaisuuden (n. 1050 miljoonaa kannattajaa) tai Ortodoksisuuden (n. 240 miljoonaa kannattajaa) kannattajia.